

ШЫН

№ 32
(181152)

2012 чылдың
март 22,
четверг

Садар өртээ
5 рубль.

Нийт.тел-политиктиг солун

e-mail:shyntuva@mail.ru; shyntuva@yandex.ru

МАРТ-23 – Гидрометеорология албан чериниң ажылдакчыларының хүнү

«БОЙДУСТА БАГАЙ АГААР ЧОК»

Телевизор, радиога делегейде болуп турар болушкуннарның дугайында чугаалаан соонда, агаар медээзи-биле таныштырарын кижиле аажок манаар чүве. Ону чугаалавайн баар болза, сагышка арай анчыг, харын-даа кижиле шыжыгыксай бээр. А ол медээлерни кымнар, канчаар чыып, белеткеп турарын кым-даа бодавайн турар дээр болза, частырыг болбас. Частың эге айының чылыг, чаагай хүннериниң бирээзинде, март 23-те, РФ-тиң гидрометеорология албан черлериниң ажылдакчылары профессионал байырлалын демдеглеп эрттирер. Аңаа хамаарыштыр Тыва Республиканың гидрометеорология болгаш агаар-бойдушту шинчилээр (мониторинг) төвүнге чедип, ооң ажыл-ижин сонуургадым.

Албан черинге баарымга ооң ажылдакчылары аажок эвилең-дек, чугаакыр улус болду. Бир-ле дугаар ажылчын метеорология талазы-нда хайгааралдар килдизиниң кызыл-кызыл Лилия Дажы-Намчаловна чылаарга, чугаавысты ооң эгеледвис.

— Лилия Дажы-Намчаловна, черниң чорудуп турарыңар, чугула болгаш ажылчыл ижиңер дугайында номуларга сонуургадып көрүңе.

— Ийе, кысказы-биле чугаалаар, Россияда гидрометеорология хайгааралдарны 175 чыл узунда чорудуп келген, а ага бирги хайгааралдарны чылдың октябрь айда эгелээн деп турар. Амгы үеде бистиң чериниң тургузуунче гидрометеорология (агаар болгаш атмосфера болушкуннары), метеорология хайгааралдарын чорудуп килдистер база долгандыр агаар-бойдуштуң хирленирин алдага алыр лаборатория, оон-даа өске килдистер турар. Тыва Республиканың кезинде 12 метеостанция, чычээр 20 болгаш агаарның енгенин хайгаараар 3 пост

атмосфера болушкуннарын, радиациязын, агаарның активтиг хирленишкенин, чың чер кырында канчаар болгаш ооң каадының ин дээн ышкаш хайгааралы мээң удуртуп турар килдизиниң ажылдакчылары чорудурар. А өске килдистерниң боттары база чугаалай боор.

Лилия Дажы-Намчаловна, агаар амы-хууда ыял-лаагы угланышкынныг ажыл-чылдаар мен деп эгезинден шийитирлеп алгаш турган бе?

Агаар-бойдууска ынак, со-аар, ону камгалап хумага-аңаа чүткүлдүг турган болгаш үеде кандыг мергежилди алыры меңээ улуг бергенин тургуспаан. Ленин-хоорайның гидрометеоро-институдун дооскаш, 1980 ардан эгелеп мында ажылдап үр мен. Ажылдап келгеш мен бир чүүлүм, коллективтин

профессионал байырлалы-биле таварыштыр байыр чедирип, оларның изиги изиг дивес, соокту соок дивес, дыштаныр хүн чок чымыштыг ажыл-ижинге чедиш-киннерни күзедим.

— Солун чугаанар дээш четтирдим.

Дараазында гидрологтуг хайгааралдар килдизинге барып, ооң даргазы Татьяна Андреевна Губина-биле чугаалаштым.

— Татьяна Андреевна, силерниң килдизинер ажылының дугайында чугаалап бээр силер бе?

— Килдизиниң хүн бүрүде ажылы чугаалаарга мындыг: «Азия-ның төвү» тураскаал чоогунда эртенгиниң 8 шакта база кезе-киниң 8 шакта сугнуң бедииниң хемчээлин хынал турар бис. Эрткен чылын чаа автоматика дериг-херекселди ажылгалче кириген соонда, сугнуң бедииниң хемчээлиниң дугайында медээлер компьютер таварыштыр шак бүрүзүндө кээп турар. Ынчалза-даа ажылы-биле эрги болгаш чаа аргаларын кады ажылгаары чогумчалыг деп санааш, оларны деңге чорудуп турар бис. Тыва Республикада нийтизи-биле суг хемчээр 28 пост ажылдап турар. Бо чылын суг болушкуннарының

дугайында чугаалаар болза, улуг өскерлишкенин чок. Чаашкын-нар хемчээли бичии болганындан чаксы үерлер болбас ужурулуг.

— Силерни бо албан черинде 30 ажыг чыл иштинде ажылдап келген деп кады ажылдап турар эштеринер чугаалады. Ол үениң дургузунда кандыг-даа чүүлдер болуп турган боор. Оларның бирээзинден сонуургадып чугаалап бээр силер бе?

— (хүлүмзүрээш). Шынап-ла, чүү-даа болгулаар чүве. Бир-ле катап чаа ажылдап келген аныяк оолдарны Чагытай хөлче хайгааралдар кылыры-биле чорудупкан бис. Олар оон эеп келгеш, биске кылып чоруткан ажылының дугайында бижимел отчет кылган. Ында мынча деп каан болган дийин: «Чагытай хөлде байдал ажырбас, ынчалза-даа дош чөп-шээрел айтырып албайн, шимчеп чорупкан». Ону ам-даа сактып келгеш, каттыржыр-дыр бис. Каткы каткы-ла ыйнаан, ынчалза-даа ажылы-биле аажок нарын, хары-салгалыг. Бистиң баш удур берген дыңнадыгы-биле ачызында хай-халаптан, материалдыг когаралдардан-даа чайлап болур.

— Айтырылгала харылап бергениңер дээш четтирдис.

Долгандыр турар агаар-бойдуштуң хирленирин хыналдага алыр лабораторияны оюп эртер аргам чок болду. Оларның ажылы амгы үеде кончуг чугула болгай дээш, ооң даргазы Наталья Павловна Башкирцева-биле чугаалаштым.

— Наталья Павловна, амгы үеде үлетпүр болгаш машина-техниканың сайзырап турары-биле бистиң агаар-бойдузуну талазы-биле айтырылгалар чидиг тургустунуп турар болгай. Силерниң лабораторияның ажыл-ижи аңаа дорт хамаарылгалыг деп билип, ниити байдал дугайында чугаалап бээрениңер диледим.

— Ийе, шын айтырыг салдынар. Мен мында 30 ажыг чылдар иштинде ажылдап келдим. Чылдан чыла агаар хирленип, ооң шынары бичирип баксырап турар дийин. Ылаңгыя кышкы үеде, кажан

одалга сезону чоруп турда, агаар-же аажок хоралыг бүдүмелдер үнүп, аңаа чыгып, атмосфераның дараазында каады-биле барып, ийиги чаданың хоралыг бүдүмелдерин тургузуп турар. А ону чурттакчы чон тынган агаары-биле кады организмче шиңгээдип турарының түннелинде, янзы-бүрү аарыглар тытып болур. Чогуу чайын агаар дыка хирлиг болбас, ол үеде байдал чүгээртеп келир. Бистиң кылган хайгааралдары-ның дузазы-биле бойдуз камгалалы база үлетпүр талазы-биле ажылдап турар албан черлери боттарының ажыл-ижиниң угла-нышкынын өйлеп таарыштырар.

Ооң мурнунда Дружба кудум-чузунун бир бажыныга квартира хөлезилеп ажылдап турган болзувусса, 3 чыл бурунгаар чаа оран-саваже көжүп, чырык, делгем өрээлдерде ажылдап эгелей берген бис. Бо байдал бистиң ажыл-чорудулгавыска улуг салдарлыг болуп, деткимчени чедирген. Эрткен чылын чаа ажыл дериг-херекселдерин база ап, ажылгалче киридивис. Черле ын-чаш сөөлгү үеде тускай сорулгалыг программалар аайы-биле элээн чаартылгаларлыг болганы-высты демдеглеп каайн.

— Айтырыгга харылап бергениңер дээш четтирдим.

АВТОРДАН: шаанда тыва кижилер «агаар-бойдуз-биле болчажып алган эвес, эртен-даарта ооң канчаар чаңнап келири билдинмес» дигир чораан болгай. Ам ындыг эвес, агаар-бойдуз болушкуннарын баш удур шыңга дүүштүр 90 хуу ажыр медеглеп болур. А ол 90 хуунуң артында чеже кижиниң ажылы, күжү барыл? Ынчангаш бодумнуң өмүнээмден Тыва Республиканың гидрометеорология болгаш долгандыр турар агаар-бойдуз хайгааралының төвүнүн шупту ажылдакчыларына байыр чедирип, билдингир ырда «чуртталгада эң-не кол чүүл кижиниң чуртталга оран-савазында агаар-бойдуз, а арткан айтырылгалар дээрге куруг хөлээшкенин-дир» деп одуруглалары барымдаалап, амы-хууда чуртталгазынга аас-кежикти күзедим.

Азияна ТАУ белеткээн. Чингис СААЯНЫҢ тырттырган чуруктары.

«Эпиг-чөптүг, найыралдыг, эки дирткен коллектив бис». Төптүң директору Анатолий Ляпин (ортузунда).

Сергей ШОЙГУНУҢ ШАҢНАЛЫ ДЭЭШ...

«ЕРГАКИ»: камгалакчыларның спортчу маргылдаазындан

Сибирь регионунда камгалакчыларның спортчу белекел болгаш реабилитация төвү «Ергаки». Ол — Сибирь регионунда шак ындыг алды төптерниң бирээзи. Географтыг туружу — Красноярск крайның Ермаковский районунда, Саян сыннарының кырында, Буйба деп черде, Кызыл хоорайдан — 160, Абакандан — 180, Красноярскиден — 590, Москва хоорайдан — 3996 км ыракта. Камгалал-дилээшкин отрядтарының камгалакчыларына өөредилге хемчеглерин эрттиреринге бойдустан чайгаар бүткен таарымчалыг черлерлиг. Шапкын хемнер, кадыр даглар, тайга-даксыл, эртинмес шыргай арга-арыг, кыжын болза, көшке харлыг, хөртүктүг оруктар... Оон аңгыда долгандыр кайгамчык бойдус чурумалы кадыг-берге ажилдар соонда камгалакчыларга эм-таң шынарлыг.

Шак-ла ындыг онзагай черге марттың 19-23 хүннеринде Россия Федерациязының хамааты камгалал, онза байдалдар болгаш бойдустан халаптарын чайладырының талазы-биле сайыт Сергей Шойгунуң кубогу дээш Россияның камгалакчыларының аразында ажык маргылдаа болуп турар. Спорттун кышкы хевирлеринге шак мындыг хевирлиг маргылдаа Россияның хамаанчок, делегейниң камгалакчыларының ортузунда бир дугаар эртип, төөгүде кирип турары ол. Ында улуг, делгем. Россиядан 14

аңгы команда — Сибирь, Байкал, Төп, Соңгу-Барыын, Мурнуу, Соңгу-Кавказ, Урал, Приволжье регионнарның тус черниң дилээшкин-камгалал отрядтары, Тываның, Удмуртияның, Хакасияның дилээшкин-камгалал отрядтарының, Москвадан Күрүнениң топ аэромобиль камгалал отрядының (Центроспас), Красноярск крайдан «Спасатель» отряды, Тюменьден камгалалдың дүрген хөделиишкин отрядының камгалакчылары оларның профессионал ажил-чорудулгазы-биле дорт холбашкан маргылдааларда киржири-биле чедип келген. Ол дээрге Ленинград облазындан эгелээш, Ыраккы Чөөн чүктүң крайлар, областарындан келген камгалакчылар-дыр.

Камгалакчыларның ортузунда моорейлерниң кышкы хевирлеринге эртип турарының онзагайы — бойдус хүрээленинге дилээшкинниң камгалал ажилдарын чорударына агаарның соок болганы, үениң кысказы база салдарлыг, үр үеде аар-кадыг болгаш психологтук ажилдарны шын хөделиишкиннери-биле, чаа технология аргаларын ажыглап тургаш, когарааннарда дүрген дузаны чедирери. Оон аңгыда бойдус хүрээленинде болу бээр айыыл-халаптар үезинде когараан кижилерни дилеп тыварына эң-не кол идегелдиг дузалакчылар — тускай өөредилгени эрткен ыттар: «немецтер»

Тываның команданың капитаны Олег Табаев.

— 1 хар 1 айлыг Цвен, 1 харлыг Тори, «лабрадорлар» — 1 хар 3 айлыг Босс биле 1 хар 2 айлыг Веста, Сибирь регионунуң камгалал отрядының айттары база көргүзүг маргылдааларга киржири-биле мында. Спортчу дилээшкинниң кышкы хевирлер талазы-биле бир дугаар эртип турар маргылдааны үш аңгы хевирге органиастыг комитет эрттирген.

Москва хоорайдан чалаттырган маргылдааның кол судьязы Александр Курсаков спортчу дилээшкинниң кышкы хевирлер талазы-биле практика кырында бир дугаар эртип турар улуг маргылдаа Россияның камгалакчыларының аразында арга-дуржулга солчулгазы, чаа технологияларны шингээди алырының чаа шөлү-дүр дээрзин онзалап демдегледі. Бо удаада үш аңгы — «Бойдус хүрээленинде дилээшкинниң камгалал ажилдары», «Сноу-драг» база «30 км хемчээлге хар кырынга ралли» талазы-биле спортчу мөөрейлер камгалакчыларның ортузунга эрткен.

Баштайгы хүн эрткен «Сноу-драг» маргылдаазына аңгы-аңгы регионнардан келген спортчуларның командазында озал-ондактан камгалал ажилдарын чорударына тускай аттестацияны эрткен, харга чоруур техниканы башкаар

эргелиг 2 камгалакчы киришкен.

Ажык шөлде, дөмөк ортуже чедир кире бээр ханы харлыг черде харга чоруур техниканың «8» деп сан хевирлиг маршрутун тукчугаштар-биле демдегледі айтып каан. Команданың кижигүннери техниказын катап-катап хынап, стартты бээрін четтикпейн манап, «аскымнадып» турлар. Арын-башты тускай чук бөрттер, чылчырыктаан хардан карак шилдери, чыпшыңчак ол хардан хар чыпшыңмас хептер, узун хончулуг идиктер кеттинген камгалакчыларны көөрге, чоргааранчыг-даа. Ада-чурттуң «Буран», «Тайга» деп техникалары база «Yamaha», «Viking» дээш билдингир фирмаларның «чүгүрүктери» кылын харга ийи командалап чаржып турда, чүгле хар дүвүлээр... Мында кол көргүзүг — кончуг шалыпкын үе, бедик арга-дуржулга, когараан кижиге бирги дузаны чедирери.

Бистиң Тываның команданың капитаны, 3-кү класстың камгалакчызы Олег Валерьевич Табаевтиң чугаазы-биле алырга маргылдаада бистиң республиканың адын камгалап, ол хүн ийи кижиге келген. Хүннүн-данның эвес-даа бол, ажилга таваржып келир онзагай болушкуннар-биле холбашкан камгалал ажилдарын чорударына эргежок арга-мергежилге үнелел берген бо маргылдааларга эки көргүзүглерни чедип алыр дээш, шынчы демисел-биле киржип турарын ол чугаалады.

Маргылдааның ийиги хевир — «көшкеге» таварышкан кижилерни камгалаар ажилдар. «Көшке» дүшкен черде хар адаандан когараан кижилерни тускай дериг-херекселдер-биле шинчилеп тургаш, кайда чыдарын дүрген, шын тодарадып, камгалал ажилдарын чорудары. Мында кол дузалакчылар ыттар база киржип турар. Олар бир метр хире кылын хар адаанда «кижиниң» чыдын ап, дилээшкин камгалал ажилдарына дузазын көргүскеннер. Камгалал ажилында кирип турар эмчи дузазының бирги хемчеглерин көргүзери, кемдеп-

Сергей Шойгунуң

Маргылдаа чези чарыш.

бертинген кижини шын лаары, арга-арыгыг черлери, «Акье» деп хаакка ч хөртүктүг хар иштинге чага «куйжугашты» кылыры элээн нарын арга-мергежи кириген.

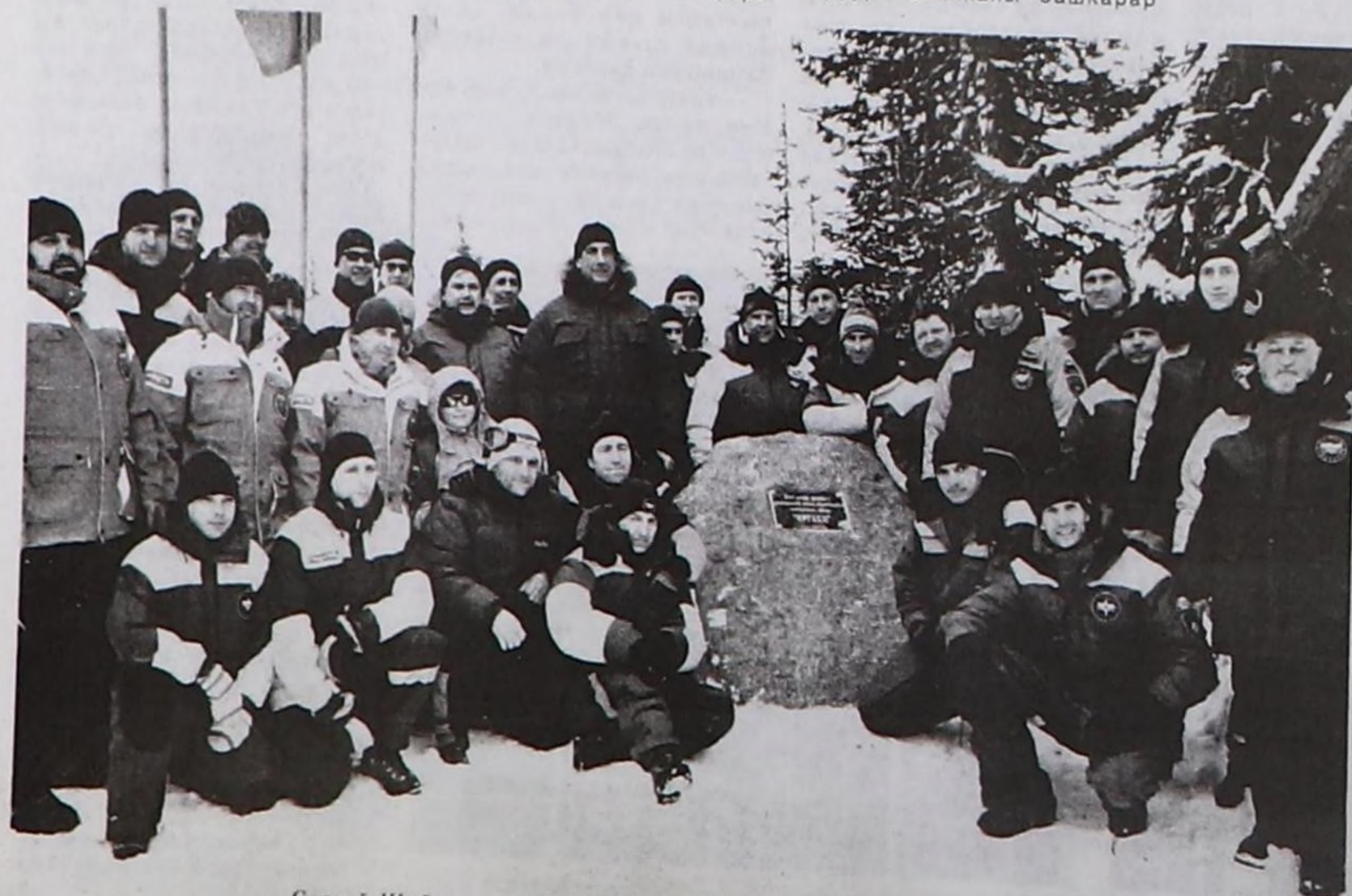
Маргылдаалар бо хону үргүлчүлөп турар. Оон дерин марттың 23-те бай байдалда үндүрүп, терг командага РФ-тиң онза сайыды, Россияның Маа генерал Сергей Шойгунуң биле өртөктиг белектерни (Солуннуң дараазында рүлгезинде маргылдааның нелдерин чырыдар бис).

Айлаң МОН

Чингиз СААЯНЫҢ тырган чуруктары.

Аът — солуттунмас дузалакчы.

Сергей Шойгунуң кубогу дээш маргылдааның болук киржикчилери.

Кицалоция киддиашың начальниги С.Усольцева кижизидикчилери-биле.

Александр ГУБАНОВ,
Би-Хем кожуунуң прокуро-
рунун хүлээлгезин күүседип
турар.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗААНЫҢ ДОКТААЛДАРЫ

Көдээ черде чурттап-ажылдап турар чамдык категорияның хамаатыларына социал деткимче хемчеглеринин дугайында
2012 чылдың февраль 15 № 76 Кызыл хоорай

Көдээ черлерде албан черлерин тускай мергежилдик кадрлар-биле хандылар база бюджет адырында ажылдакчыларга социал деткимчени көргүзүр сорулга-биле Тыва Республиканың Чазаның доктаадыры болза:

1. Көдээ черлерде чурттап-ажылдап турар чамдык категорияның хамаатыларына коммунал ачы-дуза төлөвиринин талазы-биле социал деткимчени хемчеглерин көргүзүрүнүн кириген Чурумун бадылаар.

2. Күжүн чидирген деп санаары болза: Тыва Республиканың Чазаның 2010 чылдың декабрь 8-те «Көдээ черлерде чурттап-ажылдап турар бюджет адырының ажылдакчыларына коммунал ачы-дуза төлөвиринин талазы-биле социал деткимчени хемчеглерин көргүзүрүнүн чурумунун дугайында» № 549 доктаалын;

Тыва Республиканың Чазаның 2010 чылдың декабрь 21-де «Тыва Республиканың

Чазаның 2010 чылдың декабрь 8-те № 549 доктаалына өскерилгелерни киригеринин дугайында» № 587 доктаалын;

Тыва Республиканың Чазаның 2011 чылдың январь 24-те «Тыва Республиканың Чазаның 2010 чылдың декабрь 8-те № 549 доктаалына өскерилгелер киригеринин дугайында» № 22 доктаалын;

Тыва Республиканың Чазаның 2011 чылдың июнь 3-те «Көдээ черде чурттап, ажылдап чоруур Тыва Республиканың күрүнениң ветеринария албанының специалисттеринге хомур-даш болгаш одаар ыяш төлөвиринге чарыгдалдарын компенсация хевиринге социал деткимчени хемчеглерин көргүзүрүнүн Чурумун бадылаарының дугайында» № 371 доктаалын.

3. Бо доктаалды «Тувинская правда» база «Шын» солуннарга парлаар.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Тыва Республиканың Чазаның 2012 чылдың февраль 15-те № 76 доктаалы-биле бадылаан

Көдээ черлерде чурттап-ажылдап турар чамдык категорияның хамаатыларына коммунал ачы-дуза төлөвиринин талазы-биле социал деткимчени хемчеглерин көргүзүрүнүн чуруму

1. Тыва Республиканың 1995 чылдың апрель 3-те «Культура дугайында» № 261, 2004 чылдың декабрь 29-та «Ветеринария дугайында» № 1095 ВХ-1, 2004 чылдың декабрь 29-та «Тыва Республиканың кадык камгалалының медицина болгаш фармацевтика ажылдакчыларына социал деткимче дугайында» № 1135 ВХ-1 хоойлуларына даянып, көдээ черлерде чурттап-ажылдап турар Тыва Республиканың күрүне албан черлеринин специалисттеринге чурттап турар оран-савазының хевиринден хамаарылга чокка коммунал ачы-дуза төлөвиринин талазы-биле социал деткимче хемчеглерин көргүзүрүнүн бо Чурумну ажылдаар.

2. Коммунал ачы-дуза төлөвиринин талазы-биле социал деткимчени хемчеглерин ачы-дузаның төлөвиринин талазы-биле кылган чарыгдалдарына ай санында акша компенсациязы-биле (дараазында — компенсация) дараазында ачы-дузаларга бээр: соок болгаш изиг суг хандырылгасына; суг дамчытканына; чырык хандырылгасы; газ-биле хандырылгасы; чылыг хандырылгасы (төп одалга системазы чок бажындарда чурттап турарларга печканы одаарына чарыгдан кадыг одаар чүүлүнүн (хөмүр-даштын) өртөөнүгө компенсация).

3. Тыва Республиканың Чазаның 2006 чылдың март 25-те «Тыва Республика талазы-биле коммунал ачы-дузага хереглелдин үстүкү нормативтеринин дугайында» № 350 доктаалы-биле доктааткан коммунал ачы-дуза хереглелдеринин нормативтери-биле база чурттаар оран-сава шөлүнүн социал нормазына дүүштүр компенсацияны акша-биле бээр.

4. Бир эвес специалист көдээ черде ийи азы оон хөй албан черлеринде ажылдап турар болза, компенсацияны кол ажылдап турар черин таварыштыр бээр. Эрге-хоойлу даянып, элээн каш черлерден ол компенсация алыр эргелиг болза, социал деткимчени оң шилип алганы-биле чаңгыс черден алыр.

5. Көдээ черлерге 10 чылдан эвээш эвес үеде ажылдааш, ында чурттавышаан, пенсияже үнгерде ол чиигелдени ап турган специалистер ол компенсация алыр (артып калыр) эргелиг. Тыва Республиканың иштинде өске көдээ черлерге көжүп чоруптар болза, пенсионер кижинин компенсацияны алыр эргези хевээр арттар.

6. Бир эвес өг-бүлөде ийи азы оон хөй кижилер компенсация алыр эргелиг болза, оларның чүгүле чаңгызына бээр.

7. Чурттап турар черинин талазы-биле бүрүткеткен специалистке (пенсионерге) чурттаар чаңгыс оран-сава дээш компенсацияны бээр болгаш төлээр.

8. Специалист (пенсионер) кижилер компенсация алыры-биле төлээлеттирген органга дараазында документтерни дужаар: бо Чурумунун капсырылгасы езугаар форма-майыкка компенсация бээринин дугайында билдиришкин (2 экз.); чурттап турар черинде бүрүткеткенин дугайында справка;

чурттап турар черинден азы чеде берген черинден компенсация алыкчызы-биле кады чурттап турар өг-бүлө кежигүннеринин дуга-

йында дыңнадыг кирген документтер; чурттап турар оран-савазын тодаргай бижээнин (чурттап турар оран-савазының ниити шөлү) бадыткаан документ, хууда чурттап турар фондузунда чурттап турар кижилерин эжелеп турар чурттап турар оран-савазының ниити шөлүн айтыркан бажың номундан ушта бижилгелер;

паспорттарның хоолгазы; специалистин албан-дужаалының дугайында дыңнадыг кирген, ол адырын албан черлери-биле күш-ажылчы хамаарылганы бадыткаан ажылдан справка; чогуур органнардан пенсия тывысканын дугайында справкалар, күш-ажыл стажының дугайында күш-ажыл дептеринден ушта бижилгелер.

9. Бо чурумунун сорулгаларын боттандырырына дараазында төлээлеттирген органнар кирер:

Тыва Республиканың Культура яамызы — Тыва Республиканың 1995 чылдың апрель 3-те «Культура дугайында» № 261 хоойлузунга даянып, социал деткимче хемчеглерин көргүзүрү-биле;

Тыва Республиканың Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө яамызы — Тыва Республиканың 2004 чылдың декабрь 29-та «Тыва Республиканың кадык камгалалының медицина болгаш фармацевтика ажылдакчыларына социал деткимче дугайында» № 1135 ВХ-1 хоойлузунга даянып, социал деткимче хемчеглерин көргүзүрү-биле;

Тыва Республиканың Ветеринария хайгааралының талазы-биле албаны — Тыва Республиканың 2004 чылдың декабрь 29-та «Ветеринария дугайында» № 1095 ВХ-1 хоойлузунга даянып, социал деткимче хемчеглерин көргүзүрү-биле.

10. Специалист (пенсионер) компенсация тыпсырының дугайында билдиришкинин төлээлеттерген органга документини хүлээп алган харысалгалыг кижилер бүрүткээш, бо чурумда доктаатканы-биле ийиги экземплярна хүлээп алган дугайында демделгээш, билдиришкин ээзинге бээр. Билдиришкин база эргежок чугула документтер почта дамчыштыр келген болза, ол бүгү документтерни ол-ла хүн бүрүткээр.

11. Компенсация тыпсырына кириген документтеринин шыннын болгаш шуптузун четчелээрин специалист (пенсионер) боду харылаар.

12. Бир эвес билдиришкинде (оң иштинде почта дамчыштыр) бо чурумда айыттыг коштунар ужуруг чугула документтер четче эвес болур болза, билдиришкин болгаш кириген документтерни билдиришкин кирген хүнде эгидип, четче эвес документтерин дугайында дыңнадыр (бир эвес почта дамчыштыр келген болза, билдиришкин кирген соонда 5 хонуктуң дургузунда дедир чорудар).

13. Билдиришкин кирген соонда социал деткимче хемчеглеринге эрге тургустунганында компенсацияны тыпсыр.

14. Компенсацияны тывысканын база оон хемчээлини дугайында, чок болза ойталаанын дугайында шийтирн билдиришкин кирген соонда 10 ажил хонуктуң дургузунда, почта-биле болза 5 ажил хүнүнден орайтатпайн, специалистке (пенсионерге)

дыңнадыр.

Компенсацияны тывысканын база оон хемчээлини дугайында специалистин ажылдап турар черинче (пенсионернин сөөлгү ажылдап турган черинче) дыңнадыр.

15. Специалист (пенсионер) кириген документтеринде шыңга дүүшпес чүүлдер илереттингенде, азы (чок болза) компенсация алыр эргези чок боор, азы ойталаарына үндезин болур.

16. Төлээлеттерген орган коммунал ачы-дуза дээш чарыгдалдарны дуглаары-биле чогуур республика албан черлеринин агар саннарны акша-хөреңгини шилчидер.

17. Специалисттерге компенсациялар бээринге чарыгдалдарны специалистин ажылының аайы-биле чогуур албан черлеринин бюджет сметаының орулгалар болгаш чарыгдалдар кезээне кириер, пенсионерлерин компенсациязын чарыгдалдарны сөөлгү ажылдап турган албан черинин бюджет сметаының орулгалар болгаш чарыгдалдарына кириер.

18. Албан черлери коммунал ачы-дуза дээш чарыгдалдарны эгидерде специалистин (пенсионер) чээли албан черинде агар санынче ай санынче шилчидер.

Специалистер (пенсионерлер) төлөвир реквизиттерин айтыркан билдиришкинин албан черинин администрациязынче дужаар.

19. Компенсацияны специалисттерге (пенсионерлерге) коммунал ачы-дузанын төлөвиринге өре чок болза, азы чок болза ону төлээрин талазы-биле хамаатыларның аразында дугуржулганы чарган азы күседип турар болза бээр.

20. Коммунал ачы-дузанын төлөвиринге өрени төлөп кааптар болза, азы спе-

Көдээ чурттакчылыг черлерге ажылдаары-биле 2011-2012 чылдарда чедер (көжүп келген) дээди профессионал эртемниг медицина ажылдакчылары чаңгыс удаа бээр компенсация төлөвирин 2012 чылда тыпсырының дугайында
2012 чылдың февраль 14 № 74 Кызыл хоорай

«Россия Федерациясында ыяап-ла медицина камгаладылганын дугайында» 2010 чылдың ноябрь 29-та № 326-ФЗ федералдыг хоойлунун 51 чүүлүн даянып, Тыва Республиканың Чазаның доктаадыры болза:

1. Чамдык категорияның медицина ажылдакчыларына чаңгыс удаа бээр компенсация төлөвирин тыпсырының капсырылгада чурумун бадылаар.

2. Тыва Республиканың күсекчи эрге-чагырганын төлээлеттирген органы кылдыр Тыва Республиканың Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө яамызын дараазында чүүлдерге тодардыр:

2011-2012 чылдарда дээди профессионал өөредилгенин өөредилге албан черин дооскаш, көдээ чурттакчылыг черлерге азы көдээ чурттакчылыг бир суурдан бир суурже көжүп, ажылдап келген 35 хар чедир назылыг медицина ажылдакчыларына чаңгыс удаа бээр компенсация төлөвирин тыпсырының керээлини чарарына (дараазында — компенсация алыкчылары);

Төлөвирлерни чорударына өске-даа бюджеттер аразының трансфертерин алы-

циалист (пенсионер) дугуржулганын азы күседиптер болза, төлөвирин тургускан айдан эгелеп, оон мурн чылдан хөй эвес үениң ай санын компенсациязын берип болур.

Специалист (пенсионер) компенсацияны акша-биле коммунал ачы-дуза төлөвиринин бүгү түнүн эвээжетпейн

21. Социал деткимче алыр эрге-циалист (пенсионер) компенсация эргези читкенин азы оон хемчеглеринге салдар болур өг-бү тавынын, чурттап турар черинин өг-бүтүнүн дугайында төлээлеттирген албан черинин администрациязын хонуктуң дургузунда чогуур документтерни кирип дыңнадыр.

22. Ам хоойлу дугайында-биле төлөвирин органның эрге-дужаалдыг компенсацияны түнүн санаашкынын дээш харысалгалыг.

23. Компенсация төлөвирлеринин зында таварылгаларда соксадыр:

Тыва Республиканың амгы хоойлу газы база федералдыг хоойлу газының тургусканы чурумнар-биле өскө компенсация алырынче шилчээнде;

специалист (пенсионер) Тыва Республиканың девискээринден азы көдээ өскээр доктаамал чурттап чорупкан пенсияже үнгенинден аңгыда, спе-ажылдан үнгенде;

судтун шийткел-биле хосталга; зыттырып шийттиргенде;

компенсация алыр эргелиг специалист (пенсионер) мөчээнде, азы ис чок деп санаанда.

рынга чагылгарны Ыяап-ла медицина камгаладылганын федералдыг фонд киригеринге.

3. Тыва Республиканың Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө яамызы Ыяап-ла медицина камгаладылга девискээр фондузу медицина дакчыларына төлөвирин чорудар Ыяап-ла медицина камгаладылга федералдыг фондузунун тургусканы езугаар бюджеттер аразының трантерин алырынга чагыгы эртип турар 15-ке чедир Ыяап-ла медицина камгаладылганын девискээр фондузунче кириер.

4. Компенсация алыкчыларына социал деткимче хемчеглерин Тыва Республиканың Чазаның нормативтиг эрге-хоойлу аразының тургусканы өске-даа хевирлер берип болур.

5. Бо доктаалды «Тувинская правда» база «Шын» солуннарга парлаар.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазының оралакчы А.ДАМБА-ХУУРАК.

Тыва Республиканың Чазаның 2012 чылдың февраль 14-те № 74 доктаалы-биле бадылаан

Чамдык категорияның медицина ажылдакчыларына чаңгыс удаа бээр компенсация төлөвирлерин тыпсырының дугайында

1. 2011-2012 чылдарда дээди профессионал өөредилгенин өөредилге албан черин дооскаш, көдээ чурттакчылыг черлерге азы көдээ чурттакчылыг бир суурдан бир суурже көжүп, ажылдап келген 35 хар чедир назылыг медицина ажылдакчылары биле Тыва Республиканың Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө яамызын дараазында чүүлдерге тодардыр:

Кириген даңзы езугаар 2011-2012 чылдарда ажылдап келген (келир) медицина ажылдакчыларына яамы-биле биле Тыва Республиканың кадык камгалалының күрүне албан черлери-биле чардыгган күш-ажыл керээзи чарган медицина ажылдакчызы төлөвирин бээринге керээлини чарар. Медицина ажылдакчыларының хостуг эрге-дужаалдарының саны өскерилгенде, даңзы өскерил болур.

2. Медицина ажылдакчызы төлөвирин алыры-биле дараазында документтерни яамыже кириер:

а) төлөвир бээринин дугайында билдиришкин;

б) ажил берикчизинин шыңзытканы күш-ажыл керээзинин хоолгазы;

в) бодун шыңзыткан документ хоолгазы (документинин бодун көргүзүр);

г) ажил берикчизинин шыңзытканы ажил дептеринин хоолгазы;

д) ажил берикчизинин шыңзытканы дээди медицина эртемни бадыт документинин хоолгазы;

е) төлөвирини шилчидеринге агар санын рекевизи.

3. Бо дүрүмнүн 2 пунктузунда айтылганы документтерни дужааган хүнү эгелеп 15 ажил хүнүнүн дургузунда төлөвирин бээринин азы ону бээрин ойталааны дугайында шийтирн хүлээп алыр.

4. Төлөвирин бээрин ойталаары дараазында чылдаганнар үндезин болур:

а) бо дүрүмнүн 2 пунктузунда негизлерге дүүшпес документтерни дужааган;

б) шыңга дүүшпес дыңнадылган документтерни киригенде;

в) четче эвес документтер киригенде;

г) бо дүрүмнүн 1 пунктузунун негизлери-биле билдиришкин кириген медицина ажылдакчызын өске кижилер болза;

5. Яамының эрге-хоойлу актызын төлөвирин бээринин азы ону бээрин ойталааны дугайында шийтирн долдурар.

6. Яамы шийтирн хүлээп алган хүнү эгелеп 7 ажил хүнүнүн дургузунда төлөвирин бээринин азы ону бээрин ойталааны дугайында дыңнадыгы бээр.

7. Медицина ажылдакчызы хүнү

дугайында дыңна-
а алган соонда, 10 ажил хүнүн дур-
жамы-биле медицина ажилдакчызы
бээрини бээрини дугайында керээни
дугайында чарар. Керээни майыын яамы
болгаш ында дараазында чүүлдер
жер ужуруг:

а) кадык камгалалының албан чери-биле
медицина ажилдакчызының аразында чар-
ыган күш-ажыл керээни езугаар ук кате-
горииның ажилдакчыларына күш-ажыл
оюлжудулгазы-биле тургустунган күш-
ажыл шагының таарымчалыг байдалдарына
ажыл кылдыр беш чылдың дургузунда
аажылы медицина ажилдакчызының
аажылгези;

б) чээли организациязында медицина
ажылдакчызының агар санынче, керээни
агар соонда 30 календарь хүнүнүн
дугайында медицина ажилдакчызына
ажылы шилчидериниң чуруму;

в) беш чыл хуусаа четпээнде күш-ажыл
керээни соксадыр Россия Феде-
рациязының Күш-ажыл кодексииниң 77
пунктунун бирги кезээниң 8 пунктузунда, 81
пунктунун бирги кезээниң 1, 2 база 4 пункту-
зунда, 83 чүүлүнүн бирги кезээниң 1, 2,
3 база 7 пункттарында көрдүнгөн чыл-
даранардан аңгыда) күш-ажыл керээни
жыткан хүнге чедир ажилдаан үелерин
аажы, акшаны дедир эгидери-биле агар

санының реквизиттерин айтып, төлевири
чамдызын медицина ажилдакчызы дедир
эгидер хүлээлгелиг;

г) керээде айтылган хүлээлгелерни
күүсетпээни дээш, оң иштинде төлевири
эгидер талазы-биле медицина ажилдакчызы
харысалгалыг.

8. Медицина ажилдакчызының төлевири
чорударына акша-хөреңгини Ылап-ла меди-
цина камгаладылганының федералдыг фон-
дузунун бюджетинден Тыва Республиканың
Ылап-ла медицина камгаладылганының
девискээр фондузунун бюджетинче келген
акша-хөреңгини яамыже шилчидип бээр-
биле республика бюджетинче үш ажил
хонуунун дургузунда шилчидер.

Бо Дүрүмнүн 7 пунктузунда айтыл-
ганы-биле, яамы керээ езугаар медицина
ажылдакчызының чээли организациязында
ажытканы агар санынче акшаны шилчидер.

9. Бир эвес медицина ажилдакчызы-
биле кадык камгалал албан чериниң ара-
зында күш-ажыл керээниң беш чылы чет-
пээн болза, албан чери-биле күш-ажыл ке-
рээни чүге соксаанының дугайында 3 ажил
хүнүнүн дургузунда яамыже дыңнадыр.

Күш-ажыл керээни соксаткан хүнүн
соонда 30 календарь хүнүнүн дургузунда
бо дүрүмнүн 7 пунктузунун «в» иштиги
пункт-биле медицина ажилдакчызы алган
төлевири чамдызын дедир эгидер
хүлээлгелиг.

12 чылда Тыва Республиканың ниити өөредилге системазын чаартырының талазы- биле комплекстиг хемчеглерни бадылаарының дугайында 2012 чылдың февраль 15 № 75 Кызыл хоорай

Россия Федерациязының Чазааның 2011
март 31-де «Ниити өөредилгениң
системазын чаартырына Россия
Федерациязының субъектилериниң бюджет-
тинге федералдыг бюджеттен субсидия-
лары 2011-2013 чылдарда бээриниң
дугайында» № 436 доктаалына
аңгыда, Тыва Республиканың Чазааның
доктаадыры болза:

1. 2012 чылда Тыва Республиканың ниити

«Россияның Ажаалга банкызы» ажык акционерлиг ниитилел биле Тыва
Республиканың Чазааның аразында кады ажилдакчыга дугайында дугуржулганың
төлевилелиниң дугайында

2012 чылдың февраль 15 № 85 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың Чазааның док-
таадыры болза:

1. «Россияның Ажаалга банкызы» ажык
акционерлиг ниитилел биле Тыва Респу-
бликаның Чазааның аразында кады ажил-
дакчыга дугайында дугуржулганың төле-
вилелди хүлээп алыр.

2. Бо доктаалда Дугуржулганың 1-ги
пунктузунда айтылганы-биле Тыва Респу-

бөредилге системазын чаартырының тала-
зы-биле комплекстиг хемчеглерни бады-
лаар.

2. Ук доктаал албан-езузу-биле пар-
латтыг хундан эгелеп күштүг болур.

3. Бо доктаалды «Тувинская правда»
база «Шын» солуннарга парлаар.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының бирги оралакчызы С. ТЕН.

нал ачы-дуза болгаш чуртталга оран-сава-
зының төлевири федералдыг стандарт-
тарының дугайында» № 1077 доктаалына
дүүштүр база Тыва Республиканың муницип-
палдыг тургузуларының бюджеттеринге
республика бюджетинден аңгылап берип тур-
рар бюджеттер аразының тарнсфертериниң
хемчээлин тодарадыр сорулга-биле Тыва
Республиканың Чазааның доктаадыры
болза:

1. 2012 чылда коммунал ачы-дуза бол-
гаш чуртталга оран-савазының төлевири
республика стандарттарын доктаадыр:

коммунал ачы-дуза база чуртталга оран-
савазының ажыгалы болгаш септелгезинге
экономикиг үндезинге чарыгдалдарның 100
хуу хемчээлинге хамаатыларның төлевири
деңгелинге республика стандарты;

чурттаар оран-сава болгаш коммунал
ачы-дузаның төлевириге республика стан-
дарды хамаатыларның хууда чарыгдалда-
рының үстүкү үлүү өг-бүлениң каттышкан

орулгазының 22 хуу хемчээлден ашпас.

2. Тыва Республиканың муниципалдыг
тургузулар талазы-биле айда чурттаар
оран-саваның ниити шөлүнүн 1 дөрбелчин
метрге чуртталга оран-савазының капитал-
дыг септелгезиниң төлевири болгаш айда
ниити шөлүнүн 1 дөрбелчин метрде чурттал-
га-коммунал ачы-дузанын көргүскениниң
үстүкү төлевири калсырылгада рес-
публика стандарттарын бадылаар.

3. Тыва Республиканың Чазааның 2011
чылдың июль 20-де «2011 чылда коммунал
ачы-дуза болгаш чуртталга оран-савазының
төлевири республика стандарттарының
дугайында» № 470 доктаалын 2012 чылдың
январь 1-ден эгелеп күжүн чидирген деп
санаар.

4. Бо доктаалды «Тувинская правда»
база «Шын» солуннарга парлаар.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Тыва Республиканың Чазааның 2011 чылдың
декабрь 30-де № 796 доктаалы-биле бадылаан

Тыва Республиканың муниципалдыг тургузулар талазы-биле айда чурттаар оран-
саваның ниити шөлүнүн 1 дөрбелчин метрге чуртталга оран-савазының капиталдыг
септелгезиниң төлевири болгаш айда ниити шөлүнүн 1 дөрбелчин метрде чуртталга-
коммунал ачы-дузанын көргүскениниң үстүкү төлевири республика стандарты
(руб)

Муниципалдыг тургузунун ады	ХКБ чуртталга- коммунал ачы- дузаны дээш төлевири стандарды	Чуртталга фонду- зунда чуртталга бажыңнарының чуртталга-коммунал ачы-дузаны дээш төлевири стан- дарты	Чуртталга фон- дузунун капитал септелгезиниң төлевири
Бай-Тайга кожуун	-	46,61	1,03
Барыын-Хемчик кожуун	51,67	48,57	1,14
Чөөн-Хемчик кожуун	55,57	46,61	2,87
Каа-Хем кожуун	62,75	54,55	3,36
Кызыл кожуун	66,14	53,20	4,28
Суклак суур	63,74	53,99	1,14
Мөңгүн-Тайга кожуун	-	49,17	2,14
Өвүр кожуун	-	46,61	-
Би-Хем кожуун	67,23	56,40	4,31
Сүт-Хөл кожуун	-	46,61	1,08
Танды кожуун	66,46	35,80	0,57
Тес-Хем кожуун	-	46,61	0,42
Тере-Хөл кожуун	-	23,59	-
Тожу кожуун	-	24,09	1,80
Улуг-Хем кожуун	62,65	37,28	5,25
Эрзин кожуун	-	48,83	0,78
Чаа-Хөл кожуун	60,41	49,49	0,78
Чеди-Хөл кожуун	60,02	48,48	5,03
Кызыл хоорай	70,07	51,81	5,25
Ак-Довурак хоорай	67,71	50,16	5,25

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ХООЙЛУЗУ

«Тыва Республиканың девискээринде чиик таксилерниң пассажирлер сөөртүрүнге
негелделериниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 5 чүүлүнүн
1 кезээниң 5 пунктузун күжүн чидирген деп санаар дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)
2012 чылдың март 2-де хүлээп алган

1 чүүл

2011 чылдың апрель 4-те № 525 ДХ-1
«Тыва Республиканың девискээринде чиик
таксилерниң пассажирлер сөөртүрүнге
негелделериниң дугайында» Тыва Респу-
бликаның Хоойлузунун («Шын», 2011 чылдың
апрель 9-та; «Тувинская правда», 2011
чылдың апрель 12-де, ноябрь 29-та) 5-ки
чүүлүнүн 1-ги кезээниң 5-ки пунктузун күжүн
чидирген деп санаар.

2 чүүл

Бо Хоойлу, ону албан-езузу-биле
парлаан хүнден эгелээш, он хонук эрткенде,
күштүг болуп кирер.

Тыва Республиканың Чазааның

Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

2012 чылдың март 3

№ 1217 ДХ-1

2012 чылда «Өөредилге» мурнады хөгжүдөр национал төлевилелдин
боттанышы-биле Тыва Республиканың салым-чаяаныг аныяктарын
деткиринге шаңнал акшаларны тыпсырынга үндезин болур республика
хемчеглериниң даңзызын бадылаарының дугайында

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗААНЫҢ АЙТЫШКЫНЫ

2012 чылдың февраль 8 № 30-р Кызыл хоорай

Тыва Республикада мурнады хөгжүдөр
«Өөредилге» национал төлевилелдин
«Салым-чаяаныг аныяктарны күрүнеден
деткири» деп угланышкынын боттанды-
рар сорулга-биле:

1. 2012 чылда «Өөредилге» мурнады
хөгжүдөр национал төлевилелдин боттан-
нышкыны-биле Тыва Республиканың са-
лым-чаяаныг аныяктарны деткиринге
шаңнал акшаларны тыпсырынга үндезин
болур республика хемчеглериниң даңзызын
бадылаар.

2. Тыва Республиканың муниципалдыг
тургузуларның кожуун чагырыкчылары
2012 чылда «Өөредилге» мурнады хөгжү-
дөр национал төлевилелди боттандыра-
ры

биле салым-чаяаныг аныяктарны детки-
ринге шаңнал акшаларны тыпсырынга үнде-
зин болур муниципалдыг хемчеглериниң даң-
зызын база ону боттандыраарының акша-
ландырышкынының хемчээлин ажилдап
кылгаш, бадылаарын сүмелээр.

3. Бо айтышкыны «Тувинская правда»
база «Шын» солуннарга парлаар.

4. Ук айтышкынының күүселдизи дээш
контрольду Тыва Республиканың Чазааның
Аппаратына база Чазааның Даргазының
Канцеляриязының социал-политика эргеле-
линг дагзыр.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

12 чылда коммунал ачы-дуза болгаш чуртталга оран-савазының төлевири республика стандарттарының дугайында

2011 чылдың декабрь 30 № 796 Кызыл хоорай

Россия Федерациязының Чазааның 2011 чылдың
сентябрь 1-де «2011-2014 чылдарда комму-

Чылдар болгаш кижилер

Хоочун партия-совет ажылдакчызы О.Н.-С. Шагдыр-оол бодунуң чогаадып бижээни «Чонумга бараан болуп» деп сактышкын дептержигежинин бирги арнында ол мынчаар бижээн: «Мен 1926 чылдың ноябрь 6-да Сүт-Хөл кожуунуң Устүү-Ишкинниң Чиңге-Хем деп черге аңчы, малчын Норбу-Самбуу Ыймаанайович Ондарның он бир уругларының алды дугаары бооп төрүттүнген мен. Чөөн чүк улустарының чыл санаашкыны-биле алырга, кызыл от Пар чылының Күске айның 6-ның хүнү».

Шаандагы тывалар кижиниң чырык черге чурттап эртер назынын Чеди-Хаан сылдыстарына дөмейлеп, чеди онзагай кезектерге ылгал чораан. Бо дугайында этнограф эртемден, тоогү эртемнериниң доктору, делегейниң дириг эртинези аттың эдилекчизи М.Б.-Х. Кенин-Лопсан бодунуң «Тыва чоннуң бурунгу ужурулары» деп номунда бурунгу тывалар кижиниң чурттап эртер чеди назынын онзаалап аңгылап чораанын айтыкан. Бурунгу ужуруларга хамаарыштыр алырга, О.Н.-С. Шагдыр-оол назыхар талазы-биле Чеди-Хаан сылдыстарга деңнээн чеди назынның чеди дилиндээн дөгөрезин шыдажып эрткен өлчөй-кежиктиг өгбөвис-тир. Кижини амытанга бердинген чеди назынны шуптузун салаа басып санап, чурттап эрткеш, ам-даа кадык-чаагай амыдыралды суртаалдап, шыдыраа — угаан гимнастиказы деп, өлө-кок баштарлыг өөрү ашактар-биле адааннажып, хөл шыдыраага ойнаарын ам-даа салбайн чоруур.

Устүү-Ишкинниң үнү чаңгыланган оолдун үлө-херээ, салым-чолу сайзыралдың чалгыны-биле үскүлешкен. ТАР Чазза чаа-ла өзүмнерин берип, сагланайнып частып үнеринге белен кирибейлер дег, чечектелип орда, Таңды-Уула Тыва Республика догуннап тургустунганының 5 чыл болган юбилейлиг чылда аас-кежиктиг сылдыстың адаанга бодараан оол чаагай чолдуг амыдыралдың агымы-биле, үениң маңы-биле деңге аптапнадыр басып эгелээш, алызында барып, арат чонну удуртуп-башкара кижини кылдыр бурган ону чаяган. 1926 чылда Москваның хады Тывага киир эстендеңир салгыналып келген. Салым-чол кандыг-даа боор, КУТВ-туң баштайгы доозуучуларының бирээзи С.К.-Х.Тока Шагдыр-оол Ондар-биле сайзыраңгай социализм үезинде таваржып, чаңгыс үзелдиг болу бээрин кайын билер ийик аан.

Үе-шагның агымының аайы-биле чоннуң амыдырал-чуртталгазында болгулаан чаа-чаа өскерлишкиннерни Шагдыр-оол Ондар чашкы шаандан тура амгы бо хүнерге чедир көрүп, частырылгыдаа, частырыг чок-даа чаартылгаларга шаа-биле кирип келген. Албаты чоннуң аас-кежиктиг амыдыралы дээш ак сеткилдиг ажилдап шаг болган, алыс боду башкы эртемниг партия-совет ажилдарына бажы каткан, улус-чонну удуртуп-башкараарына улуг дуржулгалыг, чонунга хүндүткелдиг ажилдакчы болган.

Чаш назын үезинде бичии Шагдыр-оолдун кулактарын үттээш, кыс уруглар ышкыш кылдыр сыр-галап каан чүве-дир. Чүге дээрге Ыймаадайның өг-бүлезинге баштай 4 кыс уруг төрүттүнген, беш дугаары кылдыр бодараан оол уруг 3 хар ажа дүжүп чорааш, чок болган. Ада-ие оон-даа сезинген чадавас, алдыгы оолду аарыг-аржык оюп чорзун, бешки төл дег багай чүвеге таваржы бербезин дээш, чаптанчыг чаштын кулаан үттээш, сырга кедирген ужуру ол. Ондар Норбу-Самбуевич элээди

назынның шыпшынынга келгеш, 15 харлыында, 1941 чылда Кызыл-Тайга эге школазынга өөренип кирген.

Устүү-Ишкинниң Чиңге-Хемни чиге чурттаан аңчы малчының огу Ада-чурттуң Улуг дайынының үезинде 16-17 харлыг оол хол куруг олурбаан, арат чоннуң аайы-биле, ада-иезиниң үлегер-чижээ-биле

гүнүнге кирген чырык хүнү хоочун ажилдакчының сагыжында таңмаланып артып калган. Үениң судалын тудуп, тыныжын билип чаңчыккан парторг башкы партияның дээди школазын бот-өөредилге-биле база дооза шаап алган. Үениң маңы, байдалы, негелдези ол хире шыңгыы, харысгалыг турган. Корум-чурум кончук кадыг. Ажил шагындан озалдап болбас, ажил чок турбас. Сөглээн сөс, керткен ыяш. Негелде ындыг.

Чаартылга, сайзырал, бурунгаар депшилге бурунгу чуртталганы шыпшык бедиктерже, космос делгемнеринге чедир көдүргөн. Шагдыр-оол Ондар хайым амыдыралдың хажызынга анаа-ла хей хайгааракчы болуп кажан-даа артаан, аас-кежиктиг чуртталга дээш эртем-билиин, күжүн, энергиязын чонга өргүп чорааш, кезээде үе-биле деңге басып чаңчыккан.

арыг чугаалаар дуржулгалыг удуртукчу Е.П. Соловьев. Евгений Павлович Соловьев биле О.Н.-С. Шагдыр-оолдун кады ажилда-жылгазының үезинде Алаштын шаандагы арат бугазын чаартып, чаа буга суун ажылгалга киирген.

Алаштын чаа бугазының шөлдөринден тараа дүжүдүн гектардан 35-40 центнерни ап турган. Сүт-бараан фермалары Сарыг-Булуңун, Ак-Даштын чанынга кукурузаны тарааш, элбекшилин ап, четчир санныг кукурузаны курлавырлап алыр турган. «Сүт-Хөл» совхозтун мурнакчы сугатчылары Алдан-Маадырдан Алдын-оол Кызыл-оол, Инек-Даштан Имажап Ондар, Данчай-оол Ондар Күш-ажылдың Кызыл Тук орденнери-биле шаңнаткан.

Совхозка мал бажы бажын ашкан, уксаа экижээн. Чүгле ангор уксаалыг өшкүлөр 1968 чылда 30

ҮЕ-БИЛЕ ДЕҢГЕ БАСКАН УСТҮҮ-ИШКИН ОГЛУ

немец-фашист эжелекчилерни туюлунга чедир чылча шавар, фронтуга дузалажыр дээн кыйгырыгың адаа-биле ТАР чону даштыкы күрүнениң хамаатылары-даа турза, ССРЭ-же дуза деткимчениң холун сунган. Фронтуге белек чорудар ажил аал бүрүзүңе калбарган.

ТАР-ның Нам, Чазза ССРЭ-ниң маадырлыг Кызыл Шеринге бүгү талаалыг дузалажыр деп доктаал үндүргөн баштайгы даштыкы күрүнелерниң бирээзи болган. Бүгү Тываның ажилгыр чону тарааны тарып, күрүнөге дужаап, алгы-кешти, сүт, саржагы, мал-маганы белекке чыып чорудуп, кышкы үеде эликти, коданни, торлааны олүргөш, чаңгыс аай чурумнуң кылдыр доңургап, дужаап чорудуп турган. Алыс черле аңчы кижиниң оглу болгаш, коданни, торлааны дузактап, ойлеп-ойлеп он-ону-биле чыл санында дыка хойну дужаап турган. Тараа тарырының бергезин эскеринчел элээди оолак эге класстарга тургаш-ла, думчуунга керттип алган. Шагдыр-оол шак ынчаар ачазының ажилгырын дөзөп, дайын чылдарында Азияның чүрээ болуп, дигитиң дал ортузунда чыдар ТАР даштыкы күрүнениң эң иденкейлиг, эң аныяк тыл камгалакчызы дайынчызы болуп, Нам, Чазактын даалга, онаалгазын чайгылыш чок күүседип, кара дерин төп, күш-шыдалын үндүрүп тургаш, чымыштыг ажил-иштиң сагылын четтирип, алызында барып, амыдыралга аажок ажыктыг күш-ажылчы дадыгышкыны алган.

Шагдыр-оол Ондар 1941 чылдан эгелеп Кызыл-Тайга, Суг-Аксы, Чадаана школаларына өөрөнгөн. 1946 чылда чеди чыл школазын дооскаш 1960 чылга чедир Алдан-Маадыр, Хөлчүктүг, Кызыл-Тайга, Сүт-Хөл школаларына башкылап, директорлап ажилдаан. Школаларга башкылап чораан чылдарын амыдыралында уттундурбас онзагай тоогүлүг чылдар кылдыр ол санап чоруур. Башкылап эрткен үелеринде эртем-билиин доктаамал бедидип келген. Бот-өөредилге-биле башкы училищезин 1955 чылда дооскаш, улаштыр Красноярскиниң башкы институтун 1958 чылда доозуп, ортумак школага биология, география башкылаар тускай эртемниң дипломун холга алган.

Коммунист партияның кежи-

Ондар Норбу-Самбуевичиниң доңчу намдары Тывага болгулаан солун болуушкуннар-биле сырый холбашкан. Ол 50 чылдарның төнчүзүндө Сүт-Хөл школазын директорлап, арга-дуржулгалыг удуртукчу кылдыр хевирлеттинип, партияның идеологтуг, политиктиг ажылын чон ортузунга чорудуп келген, салган сорулгазын, бердинген ажылын билири-даа тергин турган. Школа директору башкыны кожуунуң партия райкомунуң аппаратынча аппаарга, ол аңаа чаа-ла чыл чедир ажилдап чорда, 1961 чылдың апрельде Сүт-Хөл кожууну дүжүрүп каапкаш, Чөөн-Хемчик районуна кадып каан. Ийи кожуунуң каттышканы, изиг түлүк үезинде Шагдыр-оол Ондар дүшкен районга ээлеп олурганы дүжүлгезинге хевээр арткан. Ынчан ол СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчининге ажилдап турда, ийи кожуун каттышкан болгаш Тываның улуг районнарының бирээзи апарган.

Солун, радио — идеология ажылының ынаныштыг чепсээ. Тургузукчу, кижизидикчи, каттыштырыкчы, хей-аът кирикчи салдарлыг О.Н.-С. Шагдыр-оол дуржулгалыг пропагандист болгаш, райкүүскамунуң удуртулгалы-биле дугурушкаш, Чадаанага радио-дамчыдылга студиязын организаастап тургускан (60 чылдарның эгезинде Кызылдың соонда ийи дугаар радио-дамчыдылга). Районунуң «Ленинчи орук» солун ышкыш неделяда бир катап эфирже үнер турган. Чаа чүүлү кылыры черле дилээшкенде турар, Ондар Норбу-Самбуевичини улам хей-аът киирген. О.Н.-С. Шагдыр-оол Тываның чоон зоназының көдээ ажил-агый девискээр эргелели тургустуна бээрге, кадрлар килдизиниң эргелекчининге томуйлаткан. Аңаа ол каттыжышкының начальниги Социалист Күш-ажылдың Маадыры А.К. Түрген-оол-биле кады ажилдаан.

Партияның дайынчызы эргелелге бүдүн чартык чыл ажилдап чорда, дүжүрүп каапкан. Сүт-Хөл районуна 4 колхозтарны каткаш, чаңгыс «Сүт-Хөл» совхоз кылдыр эде организаастаан. Ондар Норбу-Самбуевичини парторгга сонгаан. Совхозтун директору — элээн үе тургузунда Сүт-Хөлге МТС директору чедир депшээн, тыва дылга

муң ажып турган. О.Дажы-Намчал, О.Доржу, О.Дажы, О.Чимит-Доржу, О.Доржу-Лама дээн ышкыш мурнакчы малчынарның даңызы узаан. Эң бедик көргүзүгнү чедип алганы дээш О.Ч. Дажы-Намчалга Социалист Күш-ажылдың Маадыры хүндүлүг бедик атты, Алдын Сылдыс, Ленин орденин тывыскан.

Партияның даалгазын коммунист кижини каяа-даа хажытпас. О.Н.-С. Шагдыр-оол 1968 чылдың күстүн ортаа айы төнүп турда, Мөңгүн-Тайга кожуунуң партия райкомунуң бирги секретарына сонгуттурган. Мугур-Аксынга чедип кээри билек, Хемчик чурттуг чаа дарга келдиң-не бе дээн ышкыш, үш хондур дүвүлөп шуурганнаан. Бирги секретарының ажылы шуудап эгелээн. Районнуң кол экономиказы мал ажылы угланышкынын болганда, кожазы Өвүрнүң Ак-Чыраадан хырыгышты кезип ап, төп, барыын зонаның кожууннарындан сиген, сенаж белеткеп ап, кышка удур курлавырны тургузуп чаңчыга берген «Малчын», «Мөген-Бүрөн» колхозтарга мал бажы өзүп, мурнакчы малчынарның саны өскөн. 1967 чылдан бээр Тыва АССР-ниң культуразының алдарлыг ажилдакчызы хүндүлүг аттың эдилекчизи, хоочун партия-совет ажилдакчызы О.Н.-С. Шагдыр-оол Мөңгүн-Тайга районуна 19 чыл тургузунда үзүктелишкын чок үрө-түнелдиг ажилдааш, 1988 чылда назы-хар улгатканы-биле пенсияже үнгөн.

О.Н.-С. Шагдыр-оол — Күш-ажылдың Кызыл Тук ордениниң ийи дакпыр, «Хүндүткелдиң Демдээ» ордениниң, В.И. Ленинниң төрүттүнгениниң 100 чыл оюнга тураскааткан юбилейлиг медальдың база «Күрүне кызыгаарын камгалаарына ылгалар дээш» болгаш «МАР-ның 50 чыл ою» медальдарының эдилекчизи. Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутатынга беш удаа сонгуткан. Ооң-биле кады Мөңгүн-Тайга район Совединиң депутатынга ол-ла чылдарда үзүктелишкын чок сонгудуп келген. О.Н.-С.Шагдыр-оол ышкыш хүндүткелдиг хоочуннарывыстан аныяктар үлегер ап, оларны дөзээр-ле болзуна.

Даңзы САЛЧАК, журналист.

СУД МУРНУН ХАРЫЫЛА

Суд приставы сексизинге хамаа буруудаткан тү Таңды районнуң ру бадылаан.

Суд приставы-кү Алефтина Сааяга хама буруудаткан түнелди бадылаан. Ол 35 хар ээжен кижини РФ-ти 292 чүүлүнүң 2 кезээ дүнгенин езугаар буртурар. Ол дээрге албанды өскээр ажылгааны арга-биле албан-езукументилеринге меге ме хуу эрге-ажыкка дүүганизацияларның эрг болгаш хоойлу езуга ажыктарына когарал кылдыр кара өжегээр, дээш кеземче онаары чүүл болур.

«Суд приставтарының йында» Федералдыг х көрдүнгени болза, хүлээган документиленни кү биле суд приставы чо зинде болгаш долу хем алыр, ол дээш харыыла луг талага азы ооң тө материалдар-биле та херек апарганда, олард бижилгелерни кылыр, х алыр арганы бээр хүлээ. Бо ажилга хамааты болгаш организация эргелерин болгаш езугаар эрге-ажыктары давас ужурулуг дээрзин а Суд приставтарының кожуун килдизиниң с ставы-күүсекчизи Алефти регламентини болгаш Федерациязының хамааты хаакчыдының хүлээ хажыткан.

Алефтина Саая судту пирин езугаар Таңды ко Межегей суурда чурттап Инга Оюнга «Хоум Кредит Финанс Банк» КХН-ге оон 10620 рубльди төлөт ужурулуг турган. Алефтин өрелиг кижиниң чурттап адресин-даа тодаратпа ашканы эгидериниң талаз хемчег-даа албайн, бо көргүзүүнүң чогулгалыг б хандырап хууда сорулга 2009 чылдың июнь 28-те кижиниң өнчү-хөрөңг бай хынаанының болгаш өрө леттирер арганың чогулг йында меге актыны тургу

Ындыг үүлгедиишкыни суд приставы-күүсекчизи «Кредит энд Финанс Банк» ниң эргезин болгаш эрге-тарын хажыткан, суд приставының Федералдыг албан Тыва Республика талазы эргелелиниң КХН-ниң мур адын ол баксыраткан.

Ол дээш Саая суд мур харыылаар.

Олча КАЛДАР-О Тыва Республиканың прокуратуразының килдизин улуг прокурору.

Светлана ДАЧЫН-ХӨӨ.

Социал ажылдакчылар мөөрейи болуп эртер

МЕРГЕЖИЛДИН КӨРГҮЗЕР, БАДЫТКААР

ТР-нің Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө яамызы социал хандырылга албан черлеринин ажылдакчыларының профессионал мөөрейинин эгелээнинин дугайында чарлаан.

Апрель 15-ке чедир мөөрейин комиссиязы албан черлеринин удуртукчуларының, эмчилерин, санитаркаларының, социал ажылдакчыларының аразындан 16 номинацияга тергилерини шилиир. Ук мөөрейинин тиилекчилери Бүгү-россияның мөөрейинге Тываның адын камгалал киржир.

Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө сайыды Анатолий Дамба-Хуурактың чугаалап турары-биле алырга бо мөөрейни чылдың-

на эртирип турарының кол сорулгазы социал ажылдакчы деп хүндүлүг мергежилдин кижилеринин эрге-байдалын бедик көдүрери, ажылынга харысалгалыг, инвалид уругларга, чединмес өг-бүлелерге болгаш амыдыралдың берге байдалынга таварышкан кижилерге дузазын көргүзүп, эки ажылдап турар специалистерни шаңнап мактаары болур.

Мөөрейинин киржикчилери боттарының кылып чоруткан ажылы-

ның дугайында отчетту, дуза дилээн хамаатыларының билдиреиш-киннерин болгаш мөөрейинин киржикчилеринин ажылынга хамаарылгазын херечилеп турар видеоматериалдарны, фото-чуруктарны мөөрейинин комиссиязынга дужаар. Ук мөөрейге социал адырга 10 чыл ажылдаан, ооң 5-жин амгы үеде мөөрейге деткип үндүрүп турар коллективке ажылдаан турар уjurлуг.

Мөөрейге номинациялардан аңгыда тускай 5 шаңналды база тыпсыр.

Бистиң корр.

Төрүттүнген хүнүңер-биле!

Өвүр кожуунун Саглы сумузунда чурттап чоруур бистиң эргим, ынак ачавыс, эживис **Артур Спий-оолович МОНГУШ** март 25-те 40 харлаар. Төрүттүнген хүнүн таварыштыр черге чедир мөгейбишаан, кадыкшылды, өөрүшкүнү, узун назын назылаарыг күзеп, куспак долу чечектерни сөңнеп, дараазында одуругларны бараалгаттырар.

Чырык черге чаяттыгган
Чылдар шуужуп, 40 харны
харлап тур сен.

Күске чылда төрүттүнген,
Күдүңеңнээн шимченгир сен.
Кадыкшылың камнавайн,
Кадыг ишке кызымак сен.
Ажылың дээш, ажы-төл дээш
Амыр-дыжың черле билбес,

Алыс бодун оожум-топтун
Ачавыс сээ кадыкшылды
Аас-кежин йорзавишаан
Ам-даа үр чыл аравыска
Айтыкчы бооп, чөлентик
бооп чоруур
Ажы-төлүн, алган эжин
Алгап-йөрээп күзедивис
Өөнүң ишти, уруглар

Ыры мөөрейи

Республика чергелиг «Чаатының ыраажызы» ыры мөөрейи март 30-де Улуг-Хем кожуунун Чодураа суурга бо эртер.

Мөөрейге 2 ыры-биле киржир. Ооң бирээзи Кара-оол Нат оолдун сөзүңге бижээн ырызы болур уjurлуг.

Дадывыры 300 рубль.

Харылзажыр телефон 8-923-383-82-36.

ШАГДААНЫ БАЛЫГЛААНЫ ДЭЭШ...

Хову-Аксы суурнун 22 харлыг чурттакчызы албан хүлээлгезин күүседип чораан эрге-чагырганың төлээнинче амы-тынга болгаш кадыыңга айылдыг күш дөгөп, кем-херек үүлгеткени дээш (РФ-тин КХ-нин 318 чүүлүнүн 2-ги кезээ) шийтирген.

2011 чылдың январьда 01 шак үезинде Хову-Аксының иштики херектер килдизинге Гагарин кудумчузунда эзирик аныак оолдар хөй-ниити чурумун үрөп турар дугайында дыңнадыг келген. Ол дыңнадыгны хынал көөрү-биле иштики херектер органның үш

ажылдакчылары чорупкан. Ол кудумчуга шагдаалар чедип кээр-ге, эзирик 4 аныак оолдар чурум үрзэн турган. Шагдаа ажылдакчыларының чугаазын оолдар херекке албаан.Ылчаарга олар-биле сайгарылга кылыры-биле иштики херектер килдизинче эккел чорда,

оолдар күжүн дөгөп, удурланып эгелзэн. Эзирик оолдарның бирээзи шагдаа ажылдакчызының ар-нынче шашкаш, бижээн ушта соп эккелгеш, ооң мага-бодунче беш катап шашкан. Оларның ийизи кадыкшылга онза айылдыг болган.

Чыл эрткенде, Хову-Аксының район суду кем-херек үүлгедик-чизин үш чылда хосталгазын казып шийткен.

ТР-нің ИХЯ-ның парлалга албаны.

«ЭНЕРГОСТРОЙ» кызыгаарлаттыг харысалгалыг ниитилелден КВАРТИРАЛАР

Амгы үеде квартира садып алыры — амгы үеңиң экономиказының турум эвес байдалдарында силерниң акшаңарны камгалап алырының эң эки аргазы-дыр.

ОЛ БАЖЫНДАН КВАРТИРАЛАР САДЫП АЛЫРЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ДАРААЗЫНДА ТЕЛЕФОННАРЖЕ ДОЛГААР:
тел./факс: (39422)4-85-29,
8-923-268-90-73, 8-905-920-41-01.

Кызыл хоорай, Колхозная кудумчузу, 2 «а».

КАШ БАЗЫМ ЧЕРДЕ ВЫЖЫГ ГАРАЖТАР БАР.

«Ажаалга банкызы» ААН таварыштыр ипотекага ап болур.

Объектинин ады	Өрээлдер саны	So	S кухня	Каьттар
Кызыл хоорай, Энергетиктер мкр. бажың 13, 4 каьт тууйбу бажың	2 тип 2	74,78	12,27	1,2,3,4
Дужаар хуусаазы 2012 ч., 1 квартал.	3	97,80	11,50	2,3,4

«МОСКОВСКИЙ №1» ЧУРТТАЛГА-ТУДУГ КООПЕРАТИВИ БОЛГАН ЧИЦГИНЕ ПОДРЯДЧИК «ЭНЕРГОСТРОЙ» КХН Московская кудумчузунда, «Южный» №10 микрорайонда коттедждер хоорайын тудуп эгелзэнин дыңнадып тур (коттедждерниң шөлү 175 дөрбелчин метрден 320 дөрбелчин метр чедир, 1 болгаш 2 каьттардан тургустунган, долузу-биле чаагайжыттыгган).

Тудуг кылырының болгаш садып алырының дугайында «Энергострой» КХН-че 8-905-920-41-01, 8-923-268-90-73;

«Московский №1» чуртталга-тудуг кооперативинче 3-45-00, 8-913-343-70-05 телефоннарже долгап болур.

ИВИЖИЛЕРНИ ында киирген

1996 чылдың декабрь 13-те «Боо-чепсек дугайында» №1504 Федералдыг хоойлунун 13 чүүлүңе дүүштүр Тыва Республиканың Аңнаашкын болгаш балыктаашкын талазы-биле күрүне комитетинин 2011 чылдың декабрь 19-та үндүргөн №98-ос дужаалында бадылаа араалыг аңныыр боону садып алыр эргелиг кижилер мергежилдеринин даңзызынга «Ивижи» мергежилди кииргени дугайында Тыва Республиканың Аңнаашкын болгаш балыктаашкын талазы-биле күрүне комитетинин 2012 чылдың март 20-де үндүргөн №13-ос дужаалында айткан.

Күш чок деп санаар

Кызылдың медицина училищезин доосканының дугайында 2012 чылдың июнь 19-та Адыгжы Адар-оолович ХЕРТЕКТИН адыгжы тывыскан №СБ 2589944, бүрүткээн дугаары 4277 дипломнун чыгарып барымдаалааш, ону күш чок деп санаар.

«ШЫН» СОЛУННУ ДАМЧЫШТЫР

Бистиң эңерелдиг, эргим өгбевис, кады чурттаан эжиниң бол чөлентиги, уругларының ынак адазы, уйнуттарының хүндүлүг көргөзүчү ачавыс **Николай Салчакович КОНГАРНЫ** сөөлгү орукче үдежил, бичирген моральдыг, материалдыг деткимчези дээш Тыва Республиканың Чазааның Даргазынга болгаш Чазаанга, Өөредилге яамызының ооң чагыргазында хөй санныг албан черлеринин удуртукчулары, школалар коллективтеринге, эң ылаңгыя Кызыл хоорайның, Бай-Тайга, Мөңгүн-Тайга, Чөөн-Хемчик болгаш өске-даа кожууннарның өөредилге департаменттеринге, кожууннарда болгаш Кызылда профтехучилищелеринин удуртукчуларына, «Шын» солуннун редакциязынга, ачавыс кады ажылдап чорааны хүндүткелдиг хоочуннарывыска, уругларыңгызың, дуңмаларыңгызың эш-өөрүңге, коллегаларыңга, ырак-чоок келген төрелдеривиске, кудаларывыска, кожаларывыска, хөй наашы чонувуска четтиргенивисти илередип, черге чедир мөгейдивис.

Н.С. Конгарның өг-бүлөзү

ШЫН

Индекс 667000.
Кызыл хоорай,
Красноармейская, 100.

ТУРГУЗУКЧУЗУ: Тыва Республиканың Юстиция херектеринин талазы-биле яамызы.
Кол редактор С.С.МОНГУШ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: кол редактор—2-01-35, редакторнун оралакчызы — 2-19-87, тел: факс (394-22) 2-17-94, бухгалтерия — 2-17-91. e-mail:shyntuva@mail.ru; shyntuva@yandex.ru;

КИЛДИСТЕР: ниитилел-политиктиг килдис—2-18-10, культура, өөредилге — 2-03-88, чагаа — 2-17-09, көдээ ажыл-агый — 2-17-09, очулга — 2-03-87, улуттук — 2-40-77.

Солун келбейн барганда, 3-14-94 телефонче долгаар.

Неделяда үш катап үнөр. Хемчээли парлаан 2 ама.

Тираж 9030. Чагыг 32. Номерни парлалгаже дужааганы: график езугаар — 21.00, херек кырында — 18.00.

Расч. счет № 40603810400000000263
Корр.счет № 30101810500000000735
БИК 049304735 ИНН 1701008465 КПП 170101001

ОАО АБ «Народный Банк Республики Тыва» г. Кызыл.

Харылзаа, информация технологиялары болгаш массалыг коммуникациялар адырынга хайгаарал талазы-биле федералдыг албаннун Тыва Республиканың талазы-биле эргелиги «Шын» солунну 2012 чылдың март 12-де эде бүрүткээн. Херечилелдин дугаары—ПИ №ТУ17-00050. Индекс 11530, 31730.

«Тываполиграф» ААН-ге парлаан. (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко, 10) Солунда парлатыгган материалдарның авторларының бодалдары редакцияның туружу-биле дүүшпейн барып болур. Айыттыгган саннары болгаш өске-даа фактылары, дыңнадылары дээш авторлар боттары харыылаар.